

Declamatio Lucretiae

Auteur(s) : Salutati, Coluccio

Présentation

Titre longVindicta illate violentie, quam de se extorsit. Lucretia romana speculum pudicitie. Epistola. ccccxvii.

Lieu de publicationMilan

Imprimeur(s)-Libraire(s)Scinzenzeler, Ulrich

Date1496

Les folios

En passant la souris sur une vignette, le titre de l'image apparaît.

2 Fichier(s)

Les mots clés

[Femmes](#), [Tyrannie](#)

Citer cette page

Salutati, Coluccio, Declamatio Lucretiae, 1496

Blandine Perona (laboratoire Larsh / IUF) ; EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle)

Consulté le 24/02/2026 sur la plate-forme EMAN :

<https://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/56>

Copier

Précisions sur l'exemplaire

LangueLatin

SourceBayerische Staatsbibliothek, 2 Inc.c.a. 3397 m

Formatin-2

Localisation du documentMunich, Bayerische Staatsbibliothek

Informations complémentaires

USTC[991982](#)

ContributeurPerona, Blandine (édition scientifique)

ÉditeurBlandine Perona (laboratoire Larsh / IUF) ; EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle)

Droits

- Fiche : Blandine Perona (laboratoire Larsh / IUF) ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle). Licence Creative Commons Attribution – Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Texte : [Licence CC BY-NC-SA 4.0](#)

Source de la numérisation[MDZ Digitale Bibliothek](#)

Éléments d'analyse

DescriptionLa déclamation de Lucrèce présente deux discours contradictoires. Dans le premier, le père et le mari de l'héroïne romaine veulent la dissuader de se tuer. Dans le second, Lucrèce veut démontrer que malgré la résistance de son esprit, son innocence est perdue à cause du viol qu'elle a subi.

Analyse

- On possède plusieurs manuscrits de cette déclamation qui est imprimée pour la première fois en 1496 dans la correspondance de Pie II.
- Pour accéder au texte latin (établi d'après le manuscrit de Todi), à une traduction française de ce texte établie par Laurent Baggioni et Blandine Perona, ainsi qu'à leur analyse de la déclamation de Lucrèce, voir :
 - Coluccio Salutati, « [Déclamation de Lucrèce \(s. d.\)](#) », *Exercices de rhétorique* [En ligne], 22 | 2024, mis en ligne le 22 avril 2024, consulté le 23 juillet 2024. URL : <http://journals.openedition.org/rhetorique/1683> ; DOI : <https://doi.org/10.4000/rhetorique.1683>
 - Laurent Baggioni et Blandine Perona, « [La déclamation de Lucrèce : rhétorique, pédagogie et méditation de l'Histoire](#) », *Exercices de rhétorique* [En ligne], 22 | 2024, mis en ligne le 22 avril 2024, consulté le 23 juillet 2024. URL : <http://journals.openedition.org/rhetorique/1617> ; DOI : <https://doi.org/10.4000/rhetorique.1617>

Mots-clés

- Femmes
- Tyrannie

Notice créée par [Blandine Perona](#) Notice créée le 11/02/2024 Dernière modification le 23/07/2024

Veretia spiritus lucretii filia & collatini latini uxor a sexto tarquinio regis tarquini filio p
uim cognita ipsa consentiente. solum infamie metu. ne tarquinius sicut minabatur sibi
oculis lugulatum serum ei sociaret. Vocatis ad se patre & uiro eis rem narrat. ultimum
promitti facit. & demum se uult occidere uerant pater & coniux eiusmodi uerbis. Noli te affli
ctare lucretia satis magnum argumentum dedisti te adultero non consensisse. tibi q uim illaram
quam penam eius expectas que uiro quod celare poteras accusas. Hoc adiuvat uita. precedens
tua que non solum in hominum oculis sed etiam in secretis domus penetralibus & frugalitatem
pudicitiam coluisti. an recolis mea lucretia. cum paucis ante diebus una cum improbo illo adul
tero priā facie huc aduenimus tu inter seruas sanctifico es. reperta. interea iprouisa. incauta. nec
uirum nec hospitem tuū expectans. ea dies illa deprehensio castitatis tibi uictoriam dedit. Regis
murus & filias cōmellationibus occupatas inuenimus. tu illa prelata es. tibi incorruptibilis gloria
pudicitie parata est. Nos infuriam uiscemur. que mea uiolentos compunctus improbi iumentis p
tulisti. dum ille mala gaudia ex multa capiebat. uidebis leta meritum regis de prole supplicium.
Cur coacta prebuisi tibi de libidine nequanda solacium. tua morte. tuāq. cruore uis ferocem ani
mum elux facere. An tibi non satis non crudelitas patris imitras filiorum ille corruptor. tui cor
poris quot cedes expleuit in gabios. quot sibi interierūt innocentes. si ipsum odisti tibi ex animo
supplicium exoptas. fac ut uis. fac ut te uideat in sua penis exultare. fac q cum se uiderit in uisum
& infamē perituum. te cuius corpus attingit uideat integro fame lumine superesse. Noli lucretia
uiduare coniugem. orbare parentem. & filiū matrem auferre. Opera uiram ut aspicias aliquando
uindictam non habes unde mori uelle debeas. polluum est corpus. sed integer animus. nulla sine
consensu culpa contrahitur. Quis nescit te non potuisse resistere. nudam. dormientem. incautam.
& nihil tale uerentem. armato iuueni ad homicidium uel adulterium preparato. potuit ille etate
florida. auctoritate regis. quilibet aliam perimulcere. & secum in illecebras trahere. rigidum ue
ro pectus tuum molire non potuit. Solos ille cum duo tantum essent uiolentiam tulit. & i corpus
tuum adulterium patruit atq. perfect. Tu quod mulieris fragilitatis est. intuiam pertulisti. me
tem intra concubitus uiolentiam pudicissimam conseruasti. si gloriam queris. nihil hic glorie po
tes adicere. que iuueni amari & uide libidinem suam expleti. te non mulierem carnē. sed statū
marmoream prebuisi. Adde etiam lucretia q. tu non mortem ullo uiolento cōsensu. sed infamā
effugere uoluisti. Tunc enim demum pariam prebuisi tyrāno. cum se tibi lugulande serum tu
tum ocellis iuxta corpus tuum inlinatus est. te pater te oir culpa absoluit. noli sola teipam illa
quā uocas culpa dūare. infamiam morte fugentis. tu famam corruptis tristitia uite nobis mor
te illata finimus. Tu uindictę gaudia mortem preparans. si expectas uide. q. scelus aliqd. dū. malus
nobis inticimus espiamus. tu innocentiam occupata. morte corruptura es. Vir pater brutus & alii
coniuncti qui te culpa absoluit. ne te occidas uerāt. Cur te occidēdo iudicium ipse dānas. si te
occidis culpam tibi qua cares. quāne fugi securis. Nūq. iputabitur innocens. qui se nocētem suppli
cio afficit. Rūso lucretie anse en se perfodiat. Nolite me pater sanctissime tu quoq. luce quon
dam mihi charior coniux. morti prohibere nisi me occidero. nūq. fides erit me potius. infamā
q. morte uitare maluisse. quis unq. credat. q. ille me serulcillo terrorit. moq. magis confocandi
serul. ignominiam suspiciolam timuisse q. mortem. nūq. moriendi fortitudine audiat. p. aucto.
Restabit me miserā turpissima labes infamie lucretia potius adulterā uoluisse uiuere. q. pudicā mo
ri. nōne uideris. q. me non uite uultis. sed infamie conseruare. cōsulitis qd. permittitis iniurie. Sanc
titate matrimoniales thoros facite q. uiro tanti flagiti secum os reldat aliam. somnos. si negligen
tius hoc egeritis uagabunt effrenis libido. & nedum uirtus abutitur. sed etiam in martore comple
xibus rōane mulieres pteruorum infamia iuuenū cōprimētur. Etenim que mulier erit tuta. uolara lu
cretia. tu aut charissime coniux. q. potes ire in meos amplexus. qui te non tenebre uicem tuā.
sed scortū tarquiniū recorderis. & tu pater sanctissime. q. me tuā filiā appellabas. que pudicitia
quā sub optima tua disciplina ab infantia didici. tam infeliciter amici tanq. inuiose. corrumpe
miseram uidebo ne natos itueri quōq. uentrē adulter oppressit. quid si seruen infelix. ita uult uice
ribus inhesit meis. an expectabo donec ex adulterio mater siam. Noli mihi splendorem exacte ui
te an oculos pōere. q. si quicq. sincer. tot ānis linaculatus serum sibiheissimam nocte dū accipio
si hospite sed hoste am. si. si c. ulterius mea uita iocūda lectio q. pudicitie statū oportū me fecit
iurie. si formā sed castitate meā expugnā uoluit nequidus adulter si iule tu. tū cōtinēte tuū qd
pollutū stupis & adulterū māt. uili q. si meretrix lupanaribus icludat. sed p. illi ubi q. diuolā. fda
p. illi uol. si leu mihi poterit ne ille alius ifos & siū cipa flagici uideri. nūq. illo corpe corrupto p. māt

Non putatis ullam esse corporis corrupti uoluptatem. furebor occultum neptias. parce parent. parece magis. & uos diu castitatem mentium indulgere. Non potui fatcor tantam animo concipere tristitiam. nec ab illo complexu mentem adeo reuocare. quin suberit male obediuntum mentis rum illecebre. quin agnouerim uestigia maritalis flame. illa tristis & ingrata. licet qualiscumque est uoluptas ferro ulciscenda est. uelutrum autem erit. si quid in uobis romani spiritus & seculi illud ul esset. exstinguatur quicquid habuit aliquod uoluptatis. Nunc sunt uires ueneris. nolo quicquam tam sa cinoris imago ante oculos uestre mentis agatur. nihil muliere mobilis cogitulationem animi quod tus nedom uoluit. sed nedom exstinguit tempus si distulero. forsitan incipient flagitiosa placere. Distulite ferro transigam hoc pectus quod ille uolentius amauit. in quo. primum excitamentum libidinis infixa manibus digitis contrectauerit suis. Nolite me ad mei misericordiam excitare. si uel te parco. iam adultere parco. si parco adultere. iam parco adulterio. si parco adulterio. placebit adulterium. itaque placebit adulter. Inceptum est in me flagitium si uite morte phibeam ne aliquando uiuet inceptum exple. nunquam seculum remanebit ubi inceptum. Ctedant omnes mei in famam timuisse non mortem. quod testibus probare non possum. sanguine meo ratum efficiam. l. m. anise incorrupte. immaculate testibus innocentie mee. apud minoy & acharois tribunal. ubique prolem regiam uoluptate pudicitie & polluti corporis acculabit. Tuq. terrestris corpus. quia di bi causam adulterii peperisti. effunde animam. effunde cruorem hoc omen ut habere. incipiat in perbi regis & insuiste proles excidium. Tuq. nix quondam charissime. tuq. pater. sanctissime. con nim conspectum pudore & in felicitate libenter mea effugio uosq. amici ualere. nulli romulemu lieri detur in exemplum hucetia ut sibi persuadeant impudicis licitiam fore uitam.

Comendat fratres beati francisci de obseruantia.

Epistola. ccccxcviii

Neas episcopus senensis. Dominico car. firmiano. S. p. d. Quibus scribente cesare ad ne gicia fratrum beati francisci de obseruantia commendante modestus fuerit me liere. quia tamen ob memoriam diui bernardini contrerandi mei huius familie singulariter af ficior. nequeo me comprimere. cogor allicere sancte familie. neque mea patrocina his negare pos sum. que non me solum sed omnes christi fideles suis orationibus ac pijs operibus adiutant. utinam esset in me auxilii copia & aliquid posset patrocini mei. profecto nihil his de feris denegare. Nam et si sum ipse peccator & iniquitate circumdatus. diligo tamen eos quorum uitam castam mihi dampno uideo. quia quanto minus est in me uirtutis. tanto eos inuare attentius debeo. quorum pi litas in aperto est. Vt si nequeam meis actibus deo placere horum saltem comendationibus red dar acceptus. sicut enia pauli ac pusillanimes in prelio seculari milites foris uiciorum uitare saluantur. ita & in beati petri uincula prudentes & animosi naute. necordes atq. ignauos seculari temiges. facit hoc religio beati francisci que apud obseruantes habetur. Hec enim ueluti lecti manu militari manus undique christianorum lustrat exercitum. nunc istam nunc illam partem ne tor. arcer insidias. imperum frangit hostium. semper armata. semper in uigilia. semper in negocio nobis ut oculum parat. Scimus quantum sub bernardino senensi iam superne hierusalem curie hec religio ecclesie catholice profuerit. quantumq. mozo sub fratre iohanne capistrano uirtutis attulerit. & quid hec religio illud agit. quam que iubere nouimus euangelium sentes ac tribulos ex agro dominico diuelli. semen bonum seminat. zizaniam & lolium sarculo ueritatis precidit. exterminat auaritiam. pellit libidines. fulminat illecebras uoluptates. strangulat ambitiones & nitentiam suadet. & uiam domini in ueritate docet. Hec sunt opera fratrum qui de obseruantia nuncupantur. Nescio cui hec non placeat. Credo que non sunt omnino precia ab ecclesia me bra. omnibus horum gratam esse conuersionem. nec me dubium habet quia sancta sedis apo stolica his xpi militibus afficiatur. Nam & romani prefules plurima huic familie privilegia con tulerunt. quibus ab inselationibus hostium perseveraret illata. Sed audio nouissimi diebus non nihil suggestum beatissimo patri nostro nicolao quidam aduersus huiusmodi sanctam sacrumq. congregationem. Fertur enim sanctitatem suam litteras Eugenii predecessoris sui. que in finem horum de obseruantia fratrum emanoerant. seu reuocasse seu suspendisse. quod minime fecisset nisi ut alunt insinere de conuersionibus horum fratrum fuisset instructus. Perniciosa res est lin gua fallax & subdola. multumq. dani sepe in oia affert. sed magna uis ueritatis que contra oium in dias facile spem emergit. Vita non itaque sapto e. No pot abscodi ciuitas supra more posita. Esi si familia q. lucerna ardet supra cadela. que domus dñi hoc est ecclesiam miro splendore irradiat. Venit aduersus ea princeps huius mundi. & nihil habet in illa. Fudata e domus supra firmam petra.